יבמות מט
sinai.org.il

איזה איסור יוצר ממזר?

המקור
"לא־יִקַּח אִישׁ אֵת־אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו... לֹא־יָבֹא מַמְזֵר בִּקְהַל ה'..."
(דברים כג, א-ג)

כולם לומדים מהסמיכות שמה שיש בפסוק א יוצר ממזר. יש בפסוק שני איסורים:

- **אשת אביו** (מיתת ב"ד)
  - **ר' יהושע**
    רק באיסור החמור יש ממזר
    (אשת אביו, מיתת ב"ד)
    - כי אם היה גם באיסור הקל הפסוק יכל לכתוב רק אותו
- **כנף אביו** (איסור קל יותר)
  - **שאר הדעות**
    לומדות מהאיסור הקל יותר
    (כנף אביו)
    ונחלקו במה מדובר
    - **שמעון התימני**
      כנף אביו זה שומרת יבם של אביו
      (אשת אחי אביו (**דודתו**))
      כרת
    - **ר"ע**
      כנף אביו זה **אנוסת אביו לאו**
      - **שאר הדעות בר"ע**
        מרבות איסור עוד יותר קל
        (לאו שאין בו קירבה, או איסור עשה)
        מהאות ו"ו
        (וְלֹא יְגַלֶּה)

הדעות
במשנה ובמגרא
(מהקל לכבד)

הערה
בהמשך נראה שהבסיס זה השאלה
האם קידושין תופסים בו?

- **ר' יהושע**
  רק מיתת ב"ד
  (כמו אשת איש, אמו)
- **שמעון התימני**
  גם כרת
  (כמו אשת אחיו, אחות אשתו)
- **ר"ע**
  - **משנתנו**
    גם **לאו**
    (אך דווקא **של קירבה**
    למשל בא על חלוצתו
    או מחזיר גרושתו)
  - **ר' סימאי**
    כל לאו
    גם לא של קירבה
    (למשל שבא על נתינה)
  - **ר' ישבב**
    אפילו איסור
    עשה
    (למשל גר אדומי ומצרי
    "דור שלישי יבוא להם בקהל ה")

איסורים **שלא יוצרים ממזר** לפי כולם כי **קידושין תופסים** בהן

1. **נידה** (כרת)
   - "ותהי נידתה עליו"
     יש לו בה הויה
2. **אשתו שזינתה** (לאו)
   - שכיוון שצריכה גט **והקידושין לא מופקעים**
     זה מראה שגם קידושין תופסים בה
     (אם יגרשה ויחזור ויקדשה)
3. לגבי הבא על שומרת יבם של אדם אחר (לאו) מחלוקת בדף צב:
   - **רב**
     קידושין לא תופסים ממזר
     - אבל אביי לא הזכיר כי מתלבט בין רב לשמואל
   - **שמואל**
     אולי קידושין תופסים ולא ממזר
     - יש ברייתא בפשטות כשמואל
       ולכן מזכירה גם מקרה זה

ראיה מהמשנה לר' יהושע

במשנה
ר' שמעון בן עזאי
מצאתי מגילת יוחסין בירושלים
שכתוב בה שאיש פלוני ממזר
כי בא על אשת איש
משמע דווקא איסור כאשת איש
(מיתת ב"ד)

- וכן בברייתא

הברייתא הנ"ל
מוסיפה עוד שני דברים שהיו כתובים בה

משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי
(כפי שראינו בדף לז - שהלכה כראב"י)

מנשה בן חזקיה
הרג את ישעיהו הנביא
(אבי אמו!)

הרחבה (אגדתא)
מנשה דן את ישעיהו למיתה
על כך **שנבואתיו סותרות דברי תורה**

הסתירות

1. **בתורה**
   כי לא יראני האדם וחי
   - **בישעיהו**
     וראה את ה' יושב
     על כיסא רם ונישא
     - **תשובה**
       משה שראה באספקלריא מאירה
       ראה שלא ניתן לראות הכל
       ישעיהו שראה במראה וחידות
       חשב לפי דרגתו שממש רואה
2. **בתורה**
   בכל קראנו אליו
   - **ובישעיהו**
     דירשו ה' בהימצאו
     (ולא תמיד)
     - **תשובה**
       - **בציבור**
         תמיד
       - **ביחיד**
         רק בהימצאו
         (עשרת ימי תשובה)
3. **בתורה**
   את מספר ימיך אמלא
   (יש מספר שנים שנקבעו מראש)
   - **ובישעיהו**
     מוסיפים לחזקיהו עוד 15 שנה
     (לכאורה מעבר למה שאמור להיות)
     - **תשובה**
       זו מחלוקת תנאים
       וכל צד מסתדר עם שני הפסוקים
       - **ר"ע**
         יש מספר שנים שנקבע מראש
         - **ולגבי ה15 שנים**
           הם מראש היו אמורים להיות אלא שירדו ואז חזרו
           - **ראיה:**
             היתה נבואה קדומה
             שיאשיהו ייולד
             והרי הוא נכד מנשה
             שנולד באותם 15 שנים
             כלומר ה15 שנים היו אמורים להיות מראש
       - **רבנן**
         אפשר להוסיף
         - **וכוונת**
           "את מספר ימיך אמלא"
           הוספה
           - **דחיית הראיה**
             ה15 שנים לא היו אמורים להיות מראש
             והנבואה **לא אמרה ממי אמור יאשיהו לצאת**
             ויכל לצאת ממישהו אחר מבית דוד

אך ישעיהו לא ענה
כי ידע שמנשה לא יקבל
לכן ברח ונכנס לגזע עץ
וניסרו העץ **וכשהגיעו לפיו מת**
מידה כנגד מידה על שאמר
"ובתוך עם טמא שפתיים אנוכי יושב

אחות אשתו
אסורה רק
כל עוד
אשתו (הראשונה) חיה

ומעיר רב יוסף
שחלק זה של המשנה **אינו נצרך**
כי זה פסוק מפורש
("ואישה אל אחותה לא תיקח... עליה **בחייה**")